

инноваций, и именно в регионах можно создать благоприятную среду для развития науки и технологий.

Улучшение качества образования и повышение доступности дошкольного, общего и профессионального образования может сильно повлиять на увеличение нормы выхода выпускников в будущую жизнь и повышения конкурентоспособности территории в целом. Развитие научно-исследовательской базы и различных форм организации научной деятельности также является ключевым механизмом для содействия региональных инноваций.[7]

В регионах могут быстрее развиваться инновационные секторы, такие как информационные технологии, автомобилестроение, медицина и т.д., что непосредственно стимулирует экономический рост и привлечение инвестиций. Более того, на региональном уровне могут быть созданы площадки для инноваций, например технопарки и научно-технологические парки, которые обеспечивают благоприятные условия для развития стартапов и инновационных проектов.[8]

Таким образом, применение инновационных технологий в государственной экономической политике играет важную роль в стимулировании регионального развития. Развитие цифровых технологий, инфраструктуры и образования являются ключевыми факторами, которые способствуют созданию благоприятной среды для роста экономики и увеличения уровня жизни населения в регионах.

Список использованной литературы:

1. Huggins, R. (2018). *The role of digital technology in economic growth. International Journal of Innovation and Economic Development*, 4(1), 1-12.
2. McKinsey & Company. (2016). *Digital globalisation: The new era of global flows*. Retrieved from <https://www.mckinsey.com/business-functions/digital-mckinsey/our-insights/digital-globalization-the-new-era-of-global-flows>
3. World Economic Forum. (2019). *The future of digital economy and society: Implications for policy making*. Retrieved from <https://www.weforum.org/whitepapers/the-future-of-the-digital-economy-and-society-implications-for-policy-making>
4. Rose, A. (2018). *Infrastructure development in emerging markets. Journal of International Economics*, 110, 137-157.
5. Некрасова, Е. Н. (2017). Организация взаимодействия государства и бизнеса в развитии инфраструктуры региона. *Проблемы экономики и управления*, (12), 70-77.
6. OECD. (2019). *Infrastructure*. Retrieved from <https://www.oecd.org/g20/topics/development/infrastructure/>
7. Голубева, Е. А. (2020). Реализация научно-технологического потенциала территорий: концептуальные и институциональные основы. *Проблемы прогнозирования*, 1(22), 206-218.
8. Меркулова, Е. И., & Бузова, Ю. А. (2021). Эволюция образовательной компетентности в контексте развития региональных территорий. *Образование и наука в современной России*, (3), 173-178.

ХИЗМАТ КЎРСАТИШ СОҲАСИНИНГ ХУДУДЛАР ИЖТИМОЙ-ИҚТИСОДИЙ ТАРАҚҚИЁТИГА ТАЪСИРИНИ БАҲОЛАШ

Мардонов Баҳодир Бахронович -
Самарқанд иқтисодиёт ва сервис институти
«Рақамли иқтисодиёт» кафедраси докторанти, PhD.

Республика ҳудудларида хизмат кўрсатиш соҳасининг ривожланиш даражаси, соҳада тадбиркорлик фаолиятини юритишда яратилган шарт-шароитлар, янги иш ўринларни яратиш бўйича мавжуд имкониятлар ва бошқа йўналишлар асосида ижтимоий-иқтисодий ривожланиш тартибини ишлаб чиқиш талаб этилмоқда.

Ҳозирги вақтда ҳудудларда хизмат кўрсатиш соҳасини янги иш ўринларини яратишдаги имкониятлари ҳисобга олинмаган. Бироқ, Президент тасдиқлаб берган Ўзбекистон Республикаси маъмурий ислохотлар концепциясида «Мамлакатнинг интеллектуал ва технологик салоҳиятини оширишнинг узоқ муддатли сценарийлари асосида устувор соҳа ва тармоқлар минтақаларни инновацион ривожлантиришнинг келажакдаги моделларини шакллантириш имконини берадиган стратегик режалаштириш тизимини яратиш» лозимлиги кўрсатиб ўтилган [1]. Шунингдек, Янги Ўзбекистоннинг тараққиёт стратегиясида «..... ҳудудларда хизмат кўрсатиш ва сервис соҳаларини ривожлантириш орқали кейинги 5 йилда хизмат кўрсатиш ҳажмини 3 баробарга ошириш ҳамда ушбу соҳада жами 3,5 миллион янги иш ўринларини яратиш[2]» вазифалари белгиланган. Бу ҳудудларда хизмат кўрсатиш соҳасининг ижтимоий-иқтисодий тараққиётига таъсирини ва янги иш ўринларини яратиш имкониятларини баҳолайдиган тизимни ишлаб чиқишни тақозо этади. Ушбу вазифани амалга ошириш мақсадида ҳудудларда хизмат кўрсатиш соҳасининг ижтимоий-иқтисодий тараққиётига таъсирини ва янги иш ўринларини яратиш имкониятларини баҳолашнинг қуйидаги усулни таклиф этдик: хизмат кўрсатиш соҳасини миллий иқтисодиётда тутган ўрнини, шунингдек ҳудудларни ижтимоий-иқтисодий ривожланишидаги таъсирини 15 та мезон асосида баҳолаш.

Амалиётда ҳудудлар рейтингини ижтимоий-иқтисодий ривожланиш кўрсаткичлари орқали баҳолаш усуллари мавжуд. Масалан, ҳудудларнинг ялпи ҳудудий маҳсулот ҳажми, аҳоли жон бошига тўғри келадиган саноат маҳсулотлар ҳажми, ишсизлик даражаси ва ҳоказо. Аммо бизлар хизмат кўрсатиш соҳасининг ҳудудлар ижтимоий-иқтисодий тараққиётига таъсирини баҳолаш учун уни ифода этувчи қуйидаги 15 та кўрсаткичлар тизимини шакллантирдик (1-жадвал).

1-жадвал

Хизмат кўрсатиш соҳасининг ҳудудлар тараққиётига таъсирини баҳолаш кўрсаткичлари*

№	Кўрсаткичлар номи	Ўлчов бирлиги
1	Ҳудуд аҳолиси сони	Минг киши
2	ЯҲМ таркибида хизматларнинг ҳажми	Минг сўмда
3	Ҳудуд аҳолиси жон бошисига тўғри келадиган хизматлар ҳажми	Минг сўмда
4	Инвестицион лойиҳалар таркибига хизматлар соҳасига тегишли лойиҳаларнинг улуши	фоизда
5	Фаолият юритаётган барча иқтисодий субъектлар сони	бирлик
6	Фаолият юритаётган барча иқтисодий субъектлар таркибида хизмат кўрсатиш фаолияти билан шуғуллануви иқтисодий субъектларнинг улуши	фоизда
7	Аҳоли даромади	Минг сўмда
8	Ўртача иш ҳақи	Минг сўмда
9	Ишсизлик даражаси	фоизда
10	Тижорат банклар ва филиаллари сони	бирлик
11	Автомобиль йўлларининг узунлиги, км (асфальт)	км
12	Хизмат кўрсатиш соҳасига киритилган инвестициялар улуши	фоизда
13	Туристлик объектлар (дам олиш) сони	бирлик
14	Меҳмонхоналар ва меҳмон уйлари сони	бирлик
15	Шаҳар марказигача мософа	км

Манба. Муаллиф томонидан тузилган.

Ушбу кўрсаткичларнинг ўлчов бирлиги ҳар хил бўлганлиги учун уларни индексга айлантириш усулидан фойдаланилди ва бир хил кўрсаткичга келтирилди. Кўрсаткичлар индекси қуйидаги формула ёрдамида ҳисобланди:

$$X_{\text{индекс}} = \frac{x - \min(x)}{\max(x) - \min(x)}; \quad (1)$$

Бу ерда $X_{\text{индекс}}$ -кўрсаткич индекси; x -кўрсаткич қиймати; $\min(x)$ – x кўрсаткичнинг танланган ҳудудлар орасидаги энг кичик қиймати; $\max(x)$ - кўрсаткичнинг танланган ҳудудлар орасидаги энг катта қиймати.

Кўрсаткичлар индексга айлантирганидан кейин, интегралланади ва қуйидагича баҳоланади:

2-жадвал

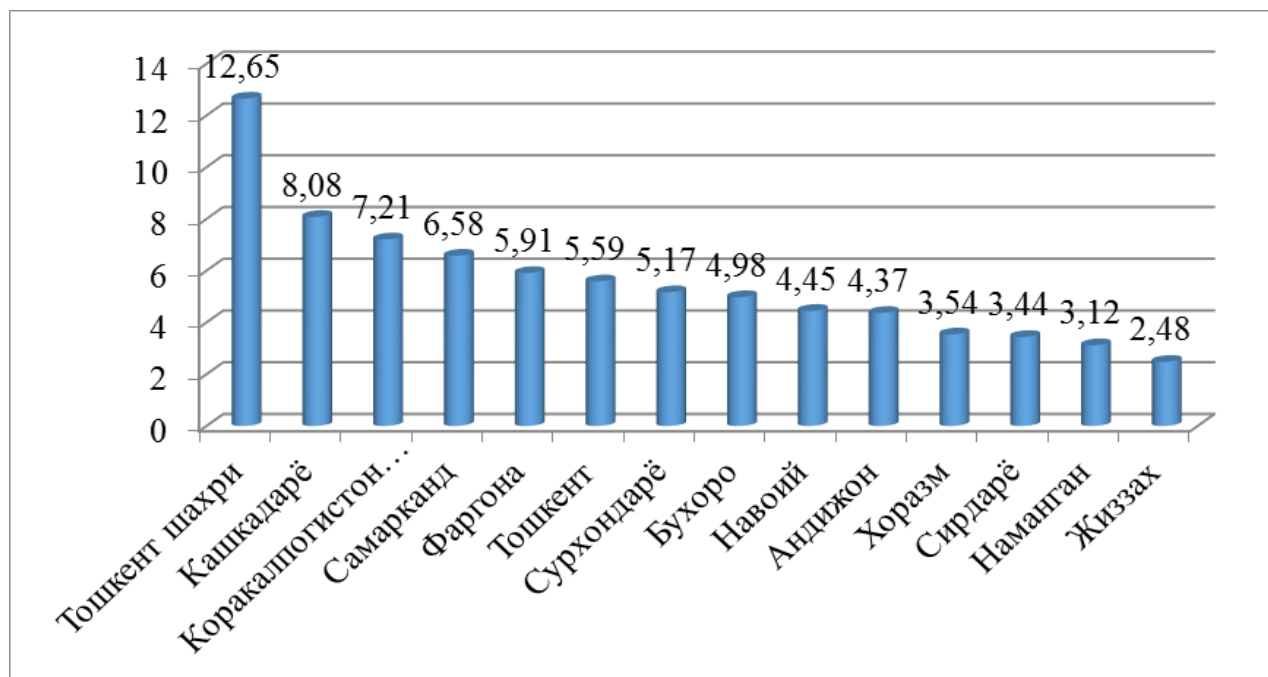
Ҳудудлар тараққиётига хизмат кўрсатиш соҳасининг таъсирини ва янги иш ўринларини яратиш имкониятларини баҳолашнинг интеграл кўрсаткичларини аниқлаш шкаласи*

№	Ҳудудлар бўйича хизмат кўрсатиш соҳасининг баҳолаш даражаси	Индекслар қиймати
1	Паст	(1,0-3,5)
2	Ўрта	(3,5-5,0)
3	Юқори	(5,0-6,5)
4	Жуда юқори	6,5 ва удан катта

* Муаллиф ишланмаси

Индекслар бир ва ундан юқори бўлган ҳудудлар бўйича гуруҳланади. Агар индекслар йиғиндиси 1,0 дан 3,5 оралиқгача бўлса, ҳудудлар тараққиётига хизмат кўрсатиш соҳасининг таъсирини ва янги иш ўринларини яратиш имкониятларини - паст, 3,5 дан 5,0 гача оралиқда бўлган ҳудудларни -ўрта, 5,0 дан 6,5 гача оралиғида бўлган ҳудудларни юқори, 6,5 дан юқори кўрсаткичга эга бўлган ҳудудларни эса жуда юқори, деб баҳоланади.

Ушбу усулдан фойдаланиб Ўзбекистон Республикаси ҳудудларининг ижтимоий-иқтисодий тараққиётига хизмат кўрсатиш соҳасининг таъсирини ва янги иш ўринларини яратиш имкониятлар ҳисобланди (1-расм).

1-расм. Ўзбекистон Республикаси ҳудудлар тараққиётига хизмат кўрсатиш соҳасининг баҳоланиши

Худудлар натижалари 2-жадвалда келтирилган интеграл кўрсаткичларини аниқлаш шкаласига қараб баҳоланди ва қуйидаги гуруҳларга бўлинди:

1-гуруҳ. Хизмат кўрсатиш соҳасининг ижтимоий-иқтисодий тараққиётига таъсири ва янги иш ўринларини яратиш бўйича имкониятлари жуда юқори деб, баҳоланган худудлар – Тошкент шаҳри, Қорақалпоғистон Республикаси, Қашқадарё ва Самарқанд вилоятлари.

2-гуруҳ. Хизмат кўрсатиш соҳасининг ижтимоий-иқтисодий тараққиётига таъсири ва янги иш ўринларини яратиш бўйича имкониятлари юқори, деб баҳоланган худудлар - Фарғона, Тошкент, Сурхондарё ва Бухоро вилоятлари.

3-гуруҳ. Хизмат кўрсатиш соҳасининг ижтимоий-иқтисодий тараққиётига таъсири ва янги иш ўринларини яратиш бўйича имкониятлари ўрта, деб баҳоланган худудлар- Навоий, Андижон ва Хоразм вилоятлари.

4-гуруҳ. Хизмат кўрсатиш соҳасининг ижтимоий-иқтисодий тараққиётига таъсири ва янги иш ўринларини яратиш бўйича имкониятлари паст, деб баҳоланган худудлар - Сирдарё, Наманган ва Жиззах вилоятлари.

Таҳлил натижаларидан келгуси йиллар учун ортда қолаётган вилоятлар бўйича хизмат кўрсатиш соҳасининг ижтимоий-иқтисодий тараққиётига таъсири кучайтириш ва янги иш ўринларини яратиш бўйича чора-тадбирлар ишлаб чиқиш, устувор йўналишларини аниқлаш, инвестицион дастурларни шакллантиришда фойдаланилмаётган имкониятларга алоҳида эътибор қаратиш учун асос бўлиб хизмат қилади.

Фойдаланилган адабиётлар рўйхати

1. *Ўзбекистон Республикасида маъмурий ислохотлар концепциясини тасдиқлаш тўғрисида» Ўзбекистон Республикаси Президентининг фармони. Тошкент, 2017 йил 8 сентябр, ПФ-5185-сон.*

2. *“2022-2026-йилларга мўлжалланган Янги Ўзбекистоннинг тараққиёт стратегиясини тасдиқлаш тўғрисида” Ўзбекистон Республикаси Президентининг фармони. Тошкент, 2022 йил 28 январь, ПФ-60-сон.*

MINTAQALARNING BARQAROR IQTISODIY RIVOJLANISHINI TA'MINLASH ISTIQBOLLARI

Meyliev Obid Raxmatullayevich -

Toshkent moliya instituti, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc).

Gofurova Kamola Xayrulla qizi -

Toshkent moliya instituti moliya fakulteti talabasi

Mamlakat iqtisodiyotini rivojlantirishda hududlarning barqaror ijtimoiy-iqtisodiy rivojlanishini ta'minlash, shuningdek, ishlab chiqarish kuchlarini oqilona joylashtirish, hududlarning mavjud tabiiy-iqtisodiy salohiyatidan samarali foydalanish hisobiga mintaqa aholisi turmush sifati va darajasini oshirish, shuningdek mahalliy byudjet daromadlari barqarorligiga erishish asosiy ustivor vazifalardan hisoblanadi.

Hozirgi kunda davlat tomonidan mamlakat hududlarining ijtimoiy-iqtisodiy rivojlanishini tartibga solishning samarali mexanizmini shakllantirish dolzarb ahamiyat kasb etmoqda. Davlat boshqaruvini nomarkazlashtirish jarayonini davom ettirish joylarda davlat siyosatini amalga oshirishda hokimiyatning mahalliy va hududiy organlari javobgarligini oshirishga, davlat boshqaruvidagi respublika organlari vakolatlarini mahalliy davlat hokimiyati organlariga, shuningdek, davlat hokimiyati viloyat organlari vakolatlarini tuman, shahar hokimlik organlariga bosqichma-bosqich o'tkazishga qaratilmoqda.